

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “มัจจุปรายนา — มีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้า”

มัจจุปรายนา อ่านตามภาษาบาลีว่า มัต - จุ - ปะ - รา - ยะ - นา มาจากคำว่า มัจจุ (ความตาย) กับคำว่า ปรายนา (เป็นที่ไปในเบื้องหน้า) รวมกันเป็น มัจจุปรายนา เขียนเป็นไทยได้ว่า มัจจุปรายนา แปลว่า มีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้า แสดงถึงความเป็นจริงว่า สัตว์โลกทั้งหมด ไม่มีเว้นเลย เมื่อเกิดมาแล้ว ล้วนมีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้าด้วยกันทั้งหมด ต้องไปสู่อำนาจของความตาย คือไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลยแม้แต่คนเดียว ความเกิด ย่อมมีอยู่ตราบใด ความตายก็ย่อมมีอยู่ตราบนั้น เมื่อเหตุปัจจัยพร้อม ความตายก็ย่อมเกิดขึ้น ซึ่งก็คือ จิตขณะสุดท้ายของชาตินี้ เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่เคลื่อนพ้นสภาพความเป็นบุคคลนี้ จะกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกไม่ได้เลย

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย สุตตนิบาต สัลลสูตร แสดงถึงความเป็นจริงของชีวิตว่า เมื่อเกิดมาแล้ว ล้วนมีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้าด้วยกันทั้งหมด ดังนี้

“ภาชนะดินที่นายช่างทำแล้วทุกชนิด มีความแตกเป็นที่สุด แม้ฉันใด
ชีวิต ของสัตว์ทั้งหลาย ก็ฉันนั้น ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนเขลา ทั้งคนฉลาด
ล้วนไปสู่อำนาจของความตาย มีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้าด้วยกันทั้งหมด”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของคำสอน ล้วนเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์ที่เกื้อกูล เป็นคำหวังดี เป็นเครื่องเตือนที่ดีในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีความเข้าใจถูก เห็นถูก มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ชัดเกลากิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต จนกระทั่งเพื่อถึงความเป็นผู้หมดจดจากกิเลสดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้น

การเกิดในภพหนึ่งชาติหนึ่งนั้น ล้นมาก ไม่ยั่งยืนเลย ความเกิดยังเป็นไปตราบใด ความตาย ก็ย่อมเป็นไปอยู่ตราบนั้น แม้จะเกิดเป็นเทวดามีความสุข สะดวกสบายทุกอย่าง แต่ถึงอย่างไร ในที่สุดก็ต้องเคลื่อนพ้นจากความเป็นเทวดา แม้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็เป็นเช่นเดียวกัน เกิดมาในแต่ละภพแต่ละชาติ ก็จะต้องสิ้นสุดที่ความตายทั้งนั้น เกิดแล้วก็ต้องจากโลกนี้ไปด้วยกันทั้งนั้น ยังต้องเดินทางต่อไปในสังสารวัฏฏ์ มีการเกิดอยู่รำไปตราบใดที่ยังไม่หมดกิเลส ซึ่งก็ไม่พ้นไปจากความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมนั่นเอง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่ธรรมแต่ละหนึ่งๆ เท่านั้น

การเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ได้อย่างยากแสนยาก เพราะต้องเป็นผลของกุศลกรรมเท่านั้นจึงจะทำให้ได้มาเกิดเป็นมนุษย์ เมื่อเกิดมาแล้วก็มีชีวิตเป็นไปตามเหตุปัจจัย ตามการสะสมของแต่ละบุคคล และสุดท้ายแล้วก็ต้องละจากโลกนี้ไปด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลย จะเห็นได้จริงๆ ว่า ก่อนที่จะมาเกิดในชาตินี้ก็ไม่ทราบว่าจะมาจากไหน คือไม่ทราบว่าก่อนที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์ในชาตินี้ ชาติก่อนเกิด

เป็นอะไร ต่อจากนั้น **จะไปไหน** ก็ยังไม่ทราบ เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว ไม่สามารถจะทราบได้ว่าจะไปเกิดในที่ใด ภพภูมิใด เพราะขึ้นอยู่กับกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นสำคัญว่ากรรมใดจะให้ผลนำเกิด เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยทั้งสิ้น และแม้ยอมทราบว่า **จะต้องตายอย่างแน่นอน** แต่ก็ยังไม่ทราบว่า **จะตายตอนไหน** จะตายตอนเช้า ตอนสาย ตอนบ่าย ตอนค่ำ หรือตอนกลางคืน ก็ไม่สามารถจะทราบได้ นี่คือความจริง ใครๆ ก็ไม่สามารถคัดค้านได้เลย

สำหรับในเรื่องของการไม่ระลึกถึงความตาย และระลึกถึงความตายนั่น มีข้อความแสดงไว้ในพระสูตรต้นตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ตอนหนึ่ง ประมวลใจความได้ว่า บุคคลผู้ที่ไม่ระลึกถึงความตาย ก็ย่อมจะเป็นผู้ที่ประมาทหมัวเมาในชีวิต ไม่สะสมคุณความดีประการต่างๆ ย่อมเป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง เมื่อความตายมาถึง ก็ย่อมหวาดกลัว หวาดหวั่น เตือนร้อน เพราะไม่ได้สะสมความดีเป็นที่พึ่งในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่ เปรียบเหมือนกับผู้ที่เห็นอสรพิษเมื่อจวนตัวแล้ว หมายความว่า เห็นอสรพิษเมื่ออยู่ใกล้ตัวแล้ว ย่อมเกิดความกลัวเป็นอย่างยิ่ง และไม่มีเวลาที่จะป้องกันได้เลย ในทางตรงกันข้าม บุคคลผู้ที่ระลึกถึงความตายอยู่เสมอว่าเราจะต้องตายแน่แท้ อาจจะเป็นเมื่อใดก็ได้ทั้งนั้น ก็ย่อมจะเป็นผู้ไม่ประมาทหมัวเมาในชีวิต เป็นผู้ที่เจริญกุศล สะสมความดี อบรมเจริญปัญญาจากการมีโอกาสดำรงพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมเป็นที่พึ่งสำหรับตนเอง เมื่อถึงคราวใกล้ตาย ก็ย่อมจะไม่หวาดหวั่นหรือไม่เตือนร้อน เพราะเหตุว่าได้เจริญกุศลทุกประการไว้แล้ว เตรียมที่พึ่งสำหรับตนเองไว้พร้อมแล้ว เนื่องจากว่าตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอเช่นนั้นเอง อุปมาเหมือนกับผู้ที่เห็นอสรพิษมาแต่ไกล ย่อมมีเวลาที่จะหาทางป้องกันให้ตนเองรอดพ้นจากอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากอสรพิษดังกล่าวได้อย่างทันท่วงที

เพราะฉะนั้นแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะมีการเริ่มต้นด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยอาศัยพระธรรมแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ฟังพระธรรมให้เข้าใจ สะสมความเข้าใจถูก ความเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง และเจริญกุศลทุกประการโดยไม่มีวัน เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองต่อไป การเจริญกุศล สะสมความดี ไม่ควรรีรอหรือไม่ควรที่จะผัดวันประกันพรุ่ง แต่ควรเริ่มตั้งแต่ในขณะนี้ เพราะในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมากกว่ากุศลจิตตามการสะสมมาของความไม่รู้และกิเลสทั้งหลาย ถ้ากุศลจิตไม่เกิด นั่นก็หมายความว่า เป็นโอกาสที่อกุศลจิตจะเกิดขึ้น สะสมอกุศลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นโทษกับตนเองเท่านั้น ไม่ได้นำคุณประโยชน์ใดๆ มาให้เลย

จะเห็นได้จริงๆ ว่า ชีวิตของแต่ละคนก็ล่วงไปอย่างรวดเร็ว ก้าวไปสู่ความตายเข้าไปทุกขณะๆ กล่าวได้เลยว่า แต่ละคนกำลังจะตาย คือ จักต้องตายอย่างแน่นอน เมื่อไหร่ก็ได้ เดียวนี้ก็ได้ ถ้าคิดๆ เรากำลังจะตาย **จะทำอะไร?** ถ้าเห็นว่าสิ่งใดมีประโยชน์ที่สุด ประเสริฐที่สุด ก็ทำสิ่งนั้น คือฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย และเมื่อเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วก็กล่าวคำจริงเกื้อกูลให้ผู้อื่นได้มีความเข้าใจถูก ด้วย นั่น เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ที่สุดในชีวิต เพราะเหตุว่า เมื่อมีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ชีวิตดำเนินไปด้วยความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น ไม่ทำในสิ่งที่ผิดหรือเป็นโทษโดยประการทั้งปวง

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗